

flera än en uttolkare, för att blifva öfvertygad om tolkningens rättighet. I detta förhållande ligger alltid en fara för samhällsordningen, såsom all orättvisa innebär en sådan.

Vi hafva trott oss i ofvanstående återblick finna den lämpligaste nyårshelsning till bladets ärade läsare, emedan i den äfven innebäres, hvad enligt vår öfvertygelse hvarje Finne af det ingångna året begär och hoppas. Vi hafva varit och äro motståndare till den optimism, som ställer Finlands förhållanden och Finska folkets ståndpunkt i bredd med Europas äldre kulturländers och mest bildade nationers. Lyckligtvis har också denna optimism åtminstone ur offentligheten försvunnit. Detta är lyckligt, emedan vid dylika illusioner ingen sjelfkänedom och ingen utveckling är möjlig. Men en nation, som saknar tillbörlig sjelfkänsla, måste blifva föremål för föraktet. Och vi anse, att Finska folket äfven vid återblicken på de sistförflutna femtie åren är berättigadt att glädjas öfver sin tillvaro samt att ur den hemta förtröstan, att också i de inskränkta förhållanden, i hvilka historien anvisat det dess plats, samma lugna mannamod, som fört fäderna genom jernhårda öden, skall förmå att bevara och föröka det af dem mottagna arvet.

J. V. S.

40 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 12, december 1861

MANSIKOITA JA MUSTIKOITA. III. HELSINGISSÄ 1861.

Äfven till denna jul har ett häfte af denna lilla kalender sett dagen.

I detsamma finner man likasom i det föregående de flesta originalstycken betecknade med pseudonymen Suonio. Ehuru synbarligen icke frukter af en öfversvallande rik poetisk ingivelse, äro dessa dikter till sitt innehåll vanligen väl tänkta, och den rena varma anda, som i dem råder, är anslående. Innehållet är vanligast fosterlandet eller kärleken, båda outtömliga ämnen för alla tiders sång. I en eller annan t. ex. i »Kova rangaistus» är sjelfva tanken något tvungen, eller saknar såsom i »Suomalainen maamme Ruotsalaisille» poetisk uppfattning. Men detta är långtifrån det vanliga. Tvärtom är det i dem regel, att de i en enkel och klar bild afspegla en lika klar tanke. Öfverhufvud är deras diktning bildrik, versen ledig, och diktaren har på ett glädjande sätt språket i sin makt. Endast någon gång kunde man önska, att han icke i oträngdt mål skulle begagna ovanligare (ostfinska) språkformer.

Under den hast, hvarmed vi i föregående årgångs Novemberhäfte hade att anmäla den då ovanligt rika jullitteraturen, försummade vi uttala ett skyldigt erkännande för de i samlingens andra häfte förekommande »Kuun Tarinoita», ett antal af fjorton *syner*, om vi så få säga, alla dikter af en lifligt fantasi och, ehuru skildrade i prosa, likväl i ett poetiskt rikt språk. Till detta tredje häfte åter har Förf. utom de små originaldikterna lemnat en bearbetning af sex Davids psalmer, gjord med utmärkt talang. De utgöra förträffliga bidrag till en Finsk Profpsalmbok. Se här den första psalmen:

»Ah autuas, ken käyskele
Ei retkii riittahien,
Ei synnin teitä astele,

Ei polkui pilkkajien;
 Vaan aina töillä, kielellään
 Herraansa kiittää mielellään,
 Häll' onni kumppalina.

Hän on kuin istutettu puu,
 Min juurta virrat juotta,
 Mi kuihtumatta kukoistuu
 Ja hedelmiä tuottaa.
 Hän saalistansa rauhas syö,
 Vaan jumalattomien työ
 Hajoo kun tuhka tuuleen.

Ja viimein jumalattomain
 Kuin käypi tuomiossa?
 Ei sijaa katumattomain
 Oo taivaan kartanossa.
 Luo Herran hurskaitten käy tie;
 Vaan jumalattomien vie
 Ikuiseen kadotukseen.

Mera ordagrann, ledig och vacker kan en öfversättning till vers icke vara. De för vestfinnen mindre vanliga ordformer, i den förekomma, visa sig här på sin plats såsom lättande versbildningen. Det enda mindre vackra uttrycket, kanske dock blott för Ref:s öra, är första versens: »Häll' onni kumppalina.» Det fula ligger i sjelfva ordet kumppali; och saattajana hade såsom vackrare och finskt stått till buds, eller någon omskrifning: Hänt' seuraa onni aina.

Af de öfriga dikterna låna vi följande bildrika och, hos *Suonio* något ovanligt, äfven lekande stycke:

Neuvo.
 Pojallensa pilkkasuulle
 Neitto närkästyen lausui:
 Mikä turva on sinussa?
 Olet heinä heiluvainen,
 Kaikkia kumartavainen –
 Miten luotan ma sinuhun?
 Olet laine läikkyväinen:
 Lempein aaltohon asetan,
 Pian aalto pettänevi. –
 Miten uskon ma sinua?
 Olet lieto perhokainen:
 Kukan kerran suutelevi,
 Muihin sitten lentelevi.

Poika vastas pilkkasuinen:
 Vähä turvaa vesassa,
 Heinäsessä heiluvassa; –
 Ota kanto turvakesi!
 Vankka tynkkä on tukena,
 Jos ei juuri kaunokainen
 Musta, paksu ja rypinen.
 Paha aalloilla asua,
 Yhä laine läikkyilevi; –

Jäähän luottosi aseta!
 Jää ei läiky lainehena,
 Josko kylmiikin kuvetta.
 Ei oo perho uskottava,
 Lieto kun lepertelevi; –
 Ota toukka toveriksi!
 Se on aina uskollinen,
 Se ei luotas lennäkänä,
 Josko syöpikin sydämes.

10

Den bittra epigrammatiska vändningen i sista raden ger detta qvicka kärleksgnabb ett slut, som låter ana till en försoning med tårar. Stycket är en liten fulländad bit, som kan säga: gör efter!

Häftet börjar med några folksånger från nyare tid af *Ilvainainen* i Nilsä och *Bengt Lyytinen*, en, såsom förmodas, af en klockare *Wenell*, samt tvenne af okänd författare. Bland dessa är »Laulun kaipaus» af den förstnämnde den mest framstående. Den klagar öfver sångens flykt från Finska folket – tilläggande:

Mutt' on tuolla toisiakin
 Lintuja liriseviä,
 Soman laulun laativia,
 Uutta ääntä antavia
 Tuossa siistissä salissa,
 Hyvin sievässä häkissä
 Ilona asujamille.
 Ne linnut, lihavat linnut,
 Eivät suomea selitä;
 Vieras kieli, vieras mieli!
 Ei se luonto laulussansa
 Suomen luontohon sopisi.

20

30

men uttalar hoppet om en sommar, i hvilken

Saisi Suomiki sulonsa,
 Isänmaammekin ilonsa,
 Luonto loisi laulurinnat,
 Suomen mieli, Suomen kieli –

Det tål att besinnas detta: »Vieras kieli vieras mieli» i den Finska bondens mun, af förkämparne för de från språkets band frigjorda nationalitetsteorierna och af de från öster och vester intågande nationalister, hvilka börja att i första ledet föra Finlands talan. De båda dessa ord en tid, då det väl skall märkas, att det är den Finska jordens herre, som talat dem.

40

Af signaturen *Santala* möta oss likasom i de föregående häftena öfversättningar, här från Runeberg's och Ungerska skalden Petöfi's dikter. Man finner, att öfversättningen blir mer och mer ledig. Det är »Den 5 Juli» öfversättaren valt. Valet är godt; men utan tvifvel hade det varit bättre att välja någon af de Sägner, som ställa den Finska soldaten lifslevande för läsarens ögon. En öfversättning från Petöfi, synnerligen ledig, taga vi oss friheten här aftrycka. Stycket lärer, hvad den Ungerska skalden tänker om emigrationen. Skalder kunna visst tänka olika i den punkten. Redan öfverskriften »Maansa pettäjille» är en så hård fördömelse, att man annorstädes än i Ungern, der patriotis-

50

men icke anses vara bäst placerad bortom hafven, måste finna den otillbörlig. Skalden säger:

Te pahkat maamme ruumiissa!
En mainita voi teitä,
Ett'en tulena korventaa
Sois teidän sydämmeitä!

10 En ole liekki polttava;
Vaan laulut julmat mulla,
Ne annan kirouksena
Ma teidän päähän tulla.

Rikasko maamme ompii niin,
Ett'ei se teistä huolis?
Se köyhän köyhä kuitenkin
Kun kurjuuteen ei kuolis!

20 Te rosvot! minkä vaivoin vaan
Sai maamme kasvamahan:
Neronne, voiman, oppinne,
Sen veitte toiseen maahan!

Jos nälkähänki nääntyköön
Tää kallis isänmaamme.
Se verta vaikka itkeköön,
Te piätte riemujanne.

30 Ja jällehen jos saattekin,
Niin köyhät palajatte.
Ja maata, jota ryöstitte,
Mierolla vaellatte.

Siis koska maatan hyljätä
Oil teistä teko mielu:
Niin luokoon hautakin lunne pois,
Ja taivas teidän sielut!

40 Icke förgäfves säger skalden, att han har förråd på »förfärliga sånger».
Af samma pseudonym har häftet tvenne originalstycken.

En ny pseudonym är *Tuokko*, som bidragit med ett originalstycke »Nuoren sotijan ero kodistaan» och med flere öfversättningar från Schiller, Uhland, Thomas Moore och Runeberg, och af hvilken Finska poetiska litteraturen synes hafva att påräkna fortfarande vackra bidrag. Af signaturen *O. D.*, förut känd genom dikter på Svenska språket i Joukahainen, finnes ett stycke »Minne?» märkligt såsom ett glädjande bevis på de Finska språkstudiernas tillväxt, emedan författaren först under sin studiitid vid universitetet lärt sig Finska. En öfversättning af Horatii Ode 16, II härrör också af en ny signatur — ?. Slutligen har häftet två berättelser, byhistorier. »Kolme veljestä» af Jerem. Gotthelf, öfversatt af *A.*, samma signatur, af hvilken man i förra häftet läste en originalskizz, och »Vapunpäivä», af Auerbach, öfversatt af *B. F. G.*

50 Det är glädjande se, att den lilla kalendern vinner bidrag af allt flera gryende förmågor. Ingen läsare skall ångra de stunder, han skänker åt

dess läsning, och om han glädes af att se Finska litteraturens förkofran, skall hans nöje vara dubbelt, emedan han här har tillfälle finna, med hvilken ledighet och lätthet språket redan begagnas äfven i moderna versformer. Ett bevis derpå äro äfven de ofvan meddelade utdragen. Hvad man ännu saknar, är något större poetiskt originalstycke; och äfven någon originalnovell, tycker man, borde kunna åstadkommas. Men den inhemska litteraturen är, som man vet, synnerligen fattig på dikter af detta slag. Det ser ut, som skulle man skämmas för att skriva romaner och noveller. Vi erinra dock om, att *Mansikoita ja Mustikoita* i första häftet hade en vacker novell af den bekanta signatyren Y. K.

10

I det yttre har närvarande häfte undergått den tidsenliga förändring, att det är tryckt med antiqua stilar, icke med fraktur. Man kan väl hoppas, att med tiden någon illustration, åtminstone en titelvignett, och ett mera nitid omslag skall tillkomma, för att göra det yttre mera lockande och mera passande för julbordet.

RAHA-ASIOISTA, KAKSI-KYMMENTÄ HELPPOA LUKUA, YHTEISEN KANSAN JA NUORISON HYÖDYKSI. ENGLANNIN KIELESTÄ MUKAILTU. HELSINGISSÄ 1861.

20

Denna skrift är en af de få, genom hvilkas öfversättande den Finska omtanken hunnit före den Svenska. Och originalet har i sanning det värde, att det förtjenar öfverföras till hvarje lands litteratur.

Den Finska skriften i fråga är likväl icke ren öfversättning, utan såsom titel och förord lära en bearbetning af det Engelska originalet: *Easy lessons on money matters for the use of young people*. Under förordet läses namnet *Yrjö Koskinen*, ett namn bestämdt att i Finlands kulturhistoria vinna ett långt lif. Det är glädjande att alltmåra i denna pseudonyms bärare, Hr Forsman, lära känna en af dessa vakna mångsidiga andar, sådana ett nyväckt folk och en sin bana börjande nation behöfver dem, hvilka förmå åt särskilda håll uppträda väckande och främjande. Genom sin historia öfver Klubbekriget, det enda arbete i sitt slag i den inhemska litteraturen, och genom utgifna mindre historiska afhandlingar har Hr F. visat, att historien är hans egentliga studium, och genom den talang, hvarom isynnerhet sagde större arbete vittnar, gifvit hopp om, att Finland dock icke alltför länge skall behöfva vänta på en fäderneslandets historia, mera lärorik och från en mera nationel ståndpunkt uppfattad, än *Riis'* försök till en sådan och bearbetningarne af detta. Men Hr F. har också arbetat för utredandet af Finska språkets grammatik; han har börjat utgifvandet af de ofvan anmälda »*Mansikoita ja Mustikoita*», uppmuntrande till efterföljd genom att försöka sig såsom skönlitterär författare både i vers och prosa; han har såsom publicist skrivit värdefulla artiklar i särskilda Finska blad, och hans från utlandet skrifna, i detta års årgång af månadsskriften *Mehiläinen* införda bref tillhöra genom innehåll och stil det förnämsta, ja, man kan väl säga, utgöra det i litterärt värde mest framstående, som årets publicistiska litteratur haft att erbjuda. Han har nu från sina historiska studier funnit tid att vända sig till ett nytt fält, nationalekonomins, visserligen icke för att lysa såsom uppställare af nya läror på detta gebit, men för att bereda Finska allmogen tillträde till insigter, hvilkas spridande man i Europas kulturländer erkänt tillhöra de för folkbildningen mest fruktbara.

30

40

50

Skriften *Raha-asioista*, hvars Engelska original redan hunnit till femtonde upplagan, och som efter Engelsk måttstock för upplagor af

folkskrifter alltså kan anses vara spriddt i 100 000 tal exemplar, har det framstående ändamålet att lära den stora massan inse, att individens sjelfbestånd är noga förbundet med det allmännas välgång, och att derföre uppfyllandet af religionens och moralens föreskrifter angående människans pligter mot andra människor äfven utgör den enda *säkra* väg för det egna intressets främjande. Detta framställes likväl med så litet synbar tendens som möjligt under utredandet af de viktigaste ekonomiska begrepp såsom: penningen, dess värde, byte, köp, värde och pris, lega, kapital, lån, ränta, utskylder. Men i särskilda kapitel handlas också om förhållandet mellan den rika och fattiga, mellan arbetsgifvare och arbetstagare, om arbetarens fördelar af kapitalet. Äfven afhandlas i egna kapitel redligheten, fosterlandskärleken; och betraktelsen öfvergår till uppfattning äfven af sjelfuppoffringens för det allmänna betydelse och värde. Vi torde icke misstaga oss, om vi anse denna senast nämnda del af framställningen isynnerhet bära spår af bearbetarens hand.

Framställningen är utmärkt enkel, redig och klar, sådan man kan vänta den af bokens praktiska tendens och af en praktisk Engelsk författare. Då boken är ämnad för undervisningen i folkskolorna, har också denna afsigt påkallat den största enkelhet. Att den likväl för sådant bruk behöfver lärarens tillämpande förklaringar, är i förordet erinradt. Såsom hvarje god folkskrift kan den med gagn och intresse läsas äfven af den mera bildade; och isynnerhet i vårt land har hvar man och qvinna mycket att ur den lära.

För vår del skulle vi anmärka, att i boken mindre vikt än tillbörligt lägges derpå, att i det civiliserade samhället individen har för sig färdiga det traditionela vetandet (upplysningen), det lagbundna samhällsskicket, skydd för lif och egendom, och nationalförmögenheten, genom delaktighet i hvilken det blir honom möjligt att vinna sin egen bergning. Det är nemligen ur sistanförda grund, som i vår tanke en framställning, sådan den i boken afses, rättast utgår. Denna anmärkning afser ett strängare sammanhang i utvecklingen. Samma innehåll kan dock finnas, äfven om, såsom i skriften skett, de särskilda ämnena, arbetet, penningen o. s. v. utan någon inre grund för ordningen upptagas till betraktande. Boken är, som sagdt, förträfflig, sådan den är; och vi rekomendera dess spridning på det högsta hos hvar och en, som nitälskar för folkkupplysningen.

40 LÄNNETÄR, ALBUM, UTGIFVET AF VESTFINNAR. II. HFORS 1861.

Läsaren känner detta Album af ett föregående häfte. Det senare företer för det mesta samma signaturer som det förra. Den hufvudsakligaste olikheten är, att här inträda dikter af Leistenius i stället för Törnegrans dikter i förra häftet – alltså sorgligt nog i båda minnen af förtidigt hädangångna, den inhemska skönlitteraturens odlare.

Häftet innehåller fyra prosaiska uppsatser: »Johan Gabriel Leistenius» tecknad af –s –l, »Erik Kolmodins skådespel *Genesis atherea*» och »Om förarbeten till Finlands lärdomshistoria» båda af S. E., samt »Kajana läns ödeläggelse» af K. F. I. Alla hafva de sitt intresse. Också äro de, med undantag af den andra i ordningen, vid särskilda tillfällen muntligen föredragna.

Bland de »hittills osamlade» dikterna af *Leistenius* erinrar »Farbror Mårten» om den glada sångarens stora talang och aldra gladaste lynne. Denna »farbror» är målad lifslevvande, och det är omöjligt att se

honom utan ett hjertligt skratt. Men hans afbildare har haft det goda hjertat, att försona läsaren med den ingalunda älskvärda figuren, genom att gifva den ett drag af godt hjerta. En lika vacker som djupt allvarlig sång är deremot den »Vid C. U. J. Ignatii graf», en dikt från Leistenii sista lefnadstid, då redan hans lyras glada ljud tystnat.

Af -s -l innehåller häftet ett antal dikter, af hvilka likväl icke någon synes höra till denna begåfvade sångares utmärktaste. Likväl är »Det outsägliga» ett skönt stycke; och äfven följande sjelfsvåldiga rader sakna icke pregeln af en mindre vanlig hand vid pennan:

När barn få en sticka i fingret,
De skrika tills trötta de bli;
Får en yngling en flicka i hjertat,
Straxt skriker han - poesi.

10

Och skrattar hon, jord och himmel
Han svärtar med gallbittert bläck;
Der stå nu jord och himmel
Så mörka som i en säck.

För ett fnurr af en liten näbba
Är hela världen på tok.
Väl om det ej blir värre
Deraf, än en dålig bok!

20

Vi hafva försummat nämna några utkomna kartor, hvilka hvar i sitt slag hafva sin förtjenst.

Den förnämsta af dessa är: *Kuopion läänin Kartta* 1:en Osa, Savon ja Hämeenmaa. Toimitti G. Thilén 1852-1856. Kartan är utgifven på Finska Litteratursällskapets bekostnad och utgör 22:a delen af dess »Toimituksia.» Dess författare var den nyligen aflidna Länelandtmätaren i Kuopio, Kammarrådet Thilén, en bland landets utmärktaste embetsmän, med den grundligaste kunskap om alla sagde läns förhållanden. Litteraturbladet och tidigare tidningen Saima hafva innehållit statistiska uppsatser rörande länet af hans hand. Kartan är, såsom Ref. känner, frukten af ett mera än tieårigt arbete, och orsaken, att den icke omfattar hela Kuopio län, bör utan tvifvel sökas i den samvetsgrannhet, hvarmed den aflidne värdade sig om noggrannhet i allt, hvad han företog sig. Förarbeten till en karta öfver hela länet borde, om Ref. icke misstager sig, finnas förhanden. För närvarande kartas säkerhet, såvidt verkställda och tillgängliga mätningar gjort densamma möjlig, är alltså författarens namn en borgen. Den är äfven så fullständig, att man i detta hänseende hellre kan anmärka ett för mycket än för litet. Icke blott bynamn äro utsatta och byråerna utmärkta, utan äfven hemmansomternas läge och hemmansnumrorna, sågar, qvarnar, gästgifverier och afstånden dessa emellan. Dock allt detta eller åtminstone det mesta har i en specialkarta sitt intresse. Sitt förnämsta värde har dock en sådan såsom förarbete för en allmännare karta öfver länet, landskapet och öfver hela landet; och denna Thiléns karta är det första af detta slags förarbeten för ett fullständigt karteverk öfver Finland, man ännu eger. Hermelins kartor utgöra väl ett sådant verk, för den tiden förträffligt; men sedan dess har kändedomen om landets fysiska geografi mycket vuxit, och alla af odlingen beroende förhållanden likasom de administrativa indelningarne äro mycket förändrade. Det är därför glädjande, att denna början med specialkartors utgifvande

30

40

50

blifvit gjord, och vore önskligt, att flera vårdares af provincial-landtmäterikontoren tid skulle medgifva dem att träda i G. Thiléns fotspår.

En annan utkommen karta är: *Suomenmaan Kartta* valmistettu vuonna 1861 C. W. Gyldeniltä. Författaren är berömligen känd genom sina skrifter rörande landets statistik och skogsskötseln. Om vi icke äro orätt underrättade, har man också att genom Hr Gyldéns försorg vänta en fullständig karta öfver landet. Den här ifrågavarande är egentligen blott en orografisk och hydrografisk karta. Så vidt vi finna, har också
10 ingen annan karta berg och höjdsträckningarne så väl markerade som denna. Af vattnen äro deremot endast de betydligare upptagna. Förträffligt lämpar sig kartan genom sin reda till vägghkarta för skolorna. Likasom den förut nämnda öfver Kuopio län, äro på densamma vattnen blåa. Och detta ökar i icke ringa grad dess användbarhet. Den är ett vackert arbete att påse, men lider såsom alla större kartor öfver Finland af det obäkligt aflånga formatet, vålladt af den stora Lappska påbyggnaden. Monne det icke vore skäl att alltid afskära denna och införa den i mindre skala i ett hörn af kartan.

Stieler'in Koulukartta. Turussa 1861 – är en samling af 12 små
20 Stiellerska kartor med Finska namn. De äro äfven dessa från Perthes officin i Gotha, således endast titelbladet från Åbo. De utgöra en välkommen gåfva för de Finska skolorna.

J. V. S.

41 OM BRÄNVINSBESKATTNINGEN.

Litteraturblad n:o 12, december 1861

30 Vi torde icke misstaga oss, om vi hålla före, att det i Kejs. Senatens protokoll af den 4 Maj under 38:o upptagna förslaget till bränvinsbränningsens frigifvande och högre beskattande kommer att blifva en af de viktigaste frågorna för första Landtdag och således äfven för Utskottets öfverläggningar.

Frågan har sin stora vikt icke blott för afgörandets deröfver inflytande på bränvinstillgången och konsumtionen i landet, utan äfven med afseende derpå att, såsom vi i en föregående artikel visat, och såsom äfven eljest känt är, statsverkets närvarande tillgångar icke medgifva främjandet af de åtgärder för landets andliga och materiela
40 förkofran, hvilkas oundgänglighet man allmänt lärt sig inse. Vi tala om folkskolorna, förhöjandet af skollärarenas i landet aflöning, jernvägarne, sjöfällningarne, strömmrensningar och mossors uttorkande. Men den föreslagna beskattningen skulle äfven befria jorden från den nu utgående bränvinsskatten; och det synes icke ogörligt att en del deraf kunde användas äfven för att eljest lätta skattebördan på jorden.

Vi hänvisa i frågan till en artikel i detta blad årgången 1859 N:o 9, hvilken benäget meddelade med N-n undertecknade artikel säkert är den i ämnet mest upplysande, som i den inhemska pressen varit synlig. Man må, om man så vill, något afpruta på den af Förf. gjorda
50 beräkningen för den närvarande bränvinskonsumtionen i landet, hvilken af honom uppskattas till 11 millioner kannor, af hvilket quantum $6 \frac{3}{10}$ millioner kannor skulle tillverkas i Finland $4 \frac{7}{10}$ millioner på oloflig väg inpraktiseras. Men stor kan afprutningen i hvarje fall icke blifva; och till och med en subtraktion af en eller två millioner kannor har föga att betyda.